

MOKSLINĖ ELEKTRONINĖ BIBLIOTEKA: TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS INFORMACINĖJE VISUOMENĖJE

Algirdas Aušra

Direktorius

VšĮ “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras”

Panov Viačeslav Ivanovič

Vykdantysis direktorius

ANO “Nacionalinio intelektualinių resursų komiteto sekretoriatas”

Ižanga

XXI a. pradžia apibūdinama kaip nuolatinių pokyčių visuomenėje ir veržlios informacijos ir komunikacijos technologijų plėtros laikotarpis.

Informacinėje visuomenėje žinios yra kritinis sėkmės ir konkurencingumo faktorius. Informacinė visuomenė atveria naujas galimybes klestėjimui ir gyvenimo gerovei, leidžia piliečiams aktyviau dalyvauti visuomenės gyvenime, tačiau didėjantis atotrūkis tarp informaciją turinčiųjų ir neturinčiųjų gresia socialine įtampa ir visuomenės marginalizacija, todėl reikalinga strategija:

- demokratiniam visos paskelbtos informacijos prieinamumui sukurti;
- užtikrinti mokymosi visą gyvenimą galimybes;
- užtikrinti kompiuterinio ir informacinio raštingumo įgūdžių įgijimo galimybes;
- apsaugoti kultūrinį tapatumą sparčiai besikeičiančiame pasaulyje.

Bibliotekoms kaip žinių perdavimo institutams informacinės visuomenės formavimosi laikotarpis tapo radikalaus paskirties permąstymo, funkcijų atnaujinimo ir savo nišos visuomenėje nustatymo laikotarpiu. Žinių visuomenėje iš esmės kinta bibliotekos vaidmuo ir funkcijos.

Informacinėje visuomenėje biblioteka, kaip žinių institucija, įgyja dominuojantį akcentą, nes bibliotekose diegiamos pažangios informacijos ir komunikacijos technologijos, kurios užtikrina vartotojui greitą žinių paiešką. Prieiga prie tarptautinių ir nacionalinių žinių išteklių sudaro galimybes žmogui mokytis visą gyvenimą.

Besimokančioje informacijos visuomenėje bibliotekos, kaip žinių institucijos, pagrindinis uždavinys yra tenkinti visuomenės žinių poreikius.

Mokslinė elektroninė biblioteka Lietuvoje

Informacijos visuomenėje, kur daugelis procesų paremti technologijomis ir informacijos turiniu bei sąveika, kuriasi bei stiprėja virtualios bibliotekų struktūros. Elektroninės bibliotekos tampa tradicinių bibliotekų raidos tąsa. Šiandien jau galima konstatuoti, kad nuo tiesioginės

komunikacijos tarp žmonių ir ribotos informacijos masės pereinama prie globalaus informacijos srauto ir netiesioginės komunikacijos kompiuterio tinklais. Šiuo metu didžiausias iššūkis elektroninėms bibliotekoms yra suderinti naujas technologijas, elektroninius produktus ir paslaugas su tradicinių bibliotekų funkcijomis.

Lietuviškas diskursas ir elektroninės bibliotekos samprata atitinka tarptautines tendencijas. Lietuvoje elektroninės bibliotekos pradėtos kurti jau prieš keletą metų, tačiau visų šių projektų įgyvendinimas baigdavosi dar pradiniam etape, nesukūrus žinomumo ir nepasiekus visuomenės pripažinimo.

Viešoji įstaiga “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras”, siekdama įgyvendinti švietėjiškus tikslus ir palaikyti informacinės visuomenės kūrimo procesus, pradėjo bendradarbiauti su Rusijos visuomenine organizacija “Mokslinė elektroninė biblioteka” ir ėmėsi kurti Mokslinę elektroninę biblioteką Lietuvoje.

Per keletą mėnesių viešosios įstaigos specialistai atliko techninį darbą, susijusį su projekto adaptavimu Lietuvos visuomenei. Buvo sukurtas Lietuvos akademinėi bendruomenei skirtas analogiškas rusiškajam eLIBRARY.RU tinklapis.

Pristatant projektą Lietuvos visuomenei, buvo pažymėta, jog eLIBRARY.LT yra tarptautinės Mokslinės elektroninės bibliotekos eLIBRARY.RU dalis.

Lietuviškasis projektas tapo savotišku tramplinu Lietuvos akademinėi bendruomenei, lengviau pasiekiant užsienio mokslinę periodiką. VŠĮ “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras” administruojama Mokslinė elektroninė biblioteka siekia rusų kalbos nemokantiems mūsų tautiečiams padėti pasisemti idėjų iš užsienio šalių mokslininkų. Tikimasi, jog šis visuomeniniais pagrindais inicijuotas projektas gali tapti naudinga ir patikima partneriu mokslo bei švietimo srityse.

Lietuvos akademinėi visuomenei Mokslinės elektroninės bibliotekos eLIBRARY.LT dėka atsiverė puiki galimybė sužinoti apie naujausius mokslinius pasiekimus, projektus, idėjas ir darbus bei pristatyti save pasaulinei mokslinei bendruomenei.

Pagrindiniai titulinio elektroninės bibliotekos skirsniai skatina kiekvieną eLIBRARY.LT tinklapyje apsilankiusį skaitytoją domėtis Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų pasiekimais. Svarbiausias ir daugiausia dėmesio sulaukiantis skyrelis “Mokslo naujienos” yra atnaujinamas kasdien. Jame pateikiamos svarbiausios žinios iš inovacijų, atradimų, naujų mokslinių tyrimų pasaulio.

Artimiausiu metu planuojama sukurti dar vieną kasdien atnaujinamą skyrelį “Švietimas ir kultūra”. Šioje bibliotekos skiltyje skaitytojai bus supažindinami su Lietuvos ir užsienio kultūros naujienomis bei švietimo ir mokslo sistemos pakitimais. Bibliotekoje pateikiamos naujienos bus objektyvios ir nepalaikys kurios nors šalies, šalių sąjungos, finansinės-pramoninės kompanijos, transnacionalinės korporacijos ar institucijos.

Nenorėdami pernelyg atitrūkti nuo Lietuvos akademinės bendruomenės interesų, “Skelbimų” skiltyje pranešame apie įvyksiančias mokslines konferencijas bei seminarus. Aktyvaus bendradarbiavimo dėka kai kurių mokslinių konferencijų, kurias rengia šalies aukštosios mokyklos, pranešimų elektroninės versijos yra talpinamos Mokslinės elektroninės bibliotekos “Konferencijų” skirsnyje.

Visiškai naujas skyrelis bibliotekoje – tai “Nuorodos”. Jau sudaryti itin išsamūs Lietuvos bibliotekų bei Lietuvos žiniasklaidos nuorodų sąrašai. Galime teigti, jog kai kurios nuorodos pateikiamos tik Mokslinės elektroninės bibliotekos eLIBRARY.LT tinklapyje.

Skatindami žinių visuomenės plėtrą, ketiname sudaryti ir inovacijas skatinančių tinklapių bei mokslo institucijų nuorodų sąrašus.

Vienas iš Mokslinės elektroninės bibliotekos uždavinių artimiausioje ateityje – įtraukti naujus resursus į bibliotekos fondus, įskaitant ir Lietuvos mokslinius žurnalus. Mokslinės elektroninės bibliotekos tikslas:

- Lietuviškų mokslinių, visuomenės informavimo, žiniasklaidos ir kitų resursų bazės sukūrimas.
- Tapti informacijos paieškos sistema tarptautiniuose tinkluose.
- Propaguoti ir skatinti mokslinių darbų ir mokslinių konferencijų resursų atsiradimą.
- Suteikti galimybę Lietuvos moksliniams darbams būti pastebėtiems ir išgirstiems tarptautiniu mastu.
- Platinti žiniasklaidos resursus, propaguoti visuomenės pažangą.

Lietuviškos elektroninės bibliotekos pristatymas

2004 m. gruodžio 2 d. Lietuvoje pradėjęs veikti naujas internetinis portalas – Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT (www.elibrary.lt) – buvo pristatytas visuomenei. Pranešimas apie šį įvykį buvo paskelbtas net 19-oje didžiausių ir įtakingiausių žiniasklaidos priemonių.

Deklaruojamas pagrindinis Mokslinės elektroninės bibliotekos tikslas – palankios informacinės erdvės kūrimas ir intelektualinio potencialo mobilizavimas Lietuvoje.

Pirmuoju veiklos etapu elektroninės bibliotekos pagrindinis uždavinys buvo tarptautinės eLibrary sistemos pristatymas Lietuvos akademinėi bendruomenei. Kartu tai buvo naujausių mokslo tendencijų reprezentavimas bei bandymas kurti visiškai naują žinių gavimo sistemą Lietuvoje.

Mūsų pagrindinis siekis – tapti žinių ir informacijos centru Lietuvos internetinėje erdvėje bei užtikrinti informacijos prieinamumą kiekvienam asmeniui, siekiančiam žinių. Pristatant projektą Lietuvos visuomenei, lietuviškos mokslo sistemos kūrimas buvo įvardijamas tik kaip ateities tikslas. Pabrėžiama, jog ketinama bendradarbiauti su Lietuvos bibliotekomis bei mokslo institucijomis.

Praėjus mėnesiui po Mokslinės elektroninės bibliotekos veiklos pradžios viešoji įstaiga “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras” paskelbė, jog visuomeniniais pagrindais pradėjusi veikti elektroninė biblioteka itin sėkmingai startavo Lietuvoje. Pirmąją veiklos dieną bibliotekoje apsilankė beveik 2900 skaitytojų. Šiuo metu kasdien bibliotekoje apsilanko vidutiniškai apie 260 skaitytojų. Balandžio pradžioje pasiektas dienos apsilankymo rekordas – 411 skaitytojų.

Bibliotekoje reguliariai lankosi apie 10 tūkst. skaitytojų iš Lietuvos, virš 3 tūkst. skaitytojų - iš Centrinės Europos šalių, daugiau nei 3 tūkst. – iš Rusijos, apie 600 - iš Šiaurės Amerikos

žemyno, paskutiniu metu bibliotekoje pradėjo lankyti skaitytojai iš Azijos regiono. Per 5 veiklos mėnesius bibliotekoje apsilankė daugiau nei 40 tūkst. skaitytojų.

Prie tarptautinės sistemos per keletą pirmųjų bibliotekos veiklos Lietuvoje savaitių prisijungė daugiau nei 500 skaitytojų. Šiuo metu tarptautinėje sistemoje yra užsiregistravę 1079 skaitytojai iš Lietuvos.

Įdiegus tinklapyje lietuviškąją registracijos sistemą, suteikiančia galimybę naudotis lietuviškaisiais mokslo resursais, lankytojų skaičius gerokai padidėjo, o bibliotekoje kasdien užsiregistruoja apie 10 naujų skaitytojų.

Mokslinė elektroninė biblioteka yra dalis mokslinių tyrimų informacinio aprūpinimo programų ir projektų komplekso ir teigiamai įtakoja mokslo bei švietimo sferos informatizacijos procesus, šalyje atliekamus mokslinius tyrimus bei jų praktinį įgyvendinimą. Bibliotekos veikla plačiai nušviesta moksliniuose ir moksliniuose-visuomeniniuose leidiniuose, jos pasiekimai aptarti ir tarptautinėse konferencijose bei seminaruose, ją itin palaiko mokslinė bendruomenė. Mokslinės elektroninės bibliotekos nauda ypač pabrėžiama e-studijų sistemoje.

eLIBRARY.LT veiklos dinamika

Mokslinės elektroninės bibliotekos vardas eLIBRARY.LT tapo plačiai žinomas Lietuvoje. Daugelio Lietuvos universitetų bibliotekos prisijungė prie tarptautinės eLIBRARY sistemos bei skatina savo skaitytojus naudotis elektroninės bibliotekos pranašumais.

Pradėjus aktyviai formuoti lietuviškos mokslo informacijos sistemą, eLIBRARY.LT vardas pradėjo vis dažniau skambėti studentų bei moksleivių forumuose.

Mokslinės elektroninės bibliotekos nuorodą į savo tinklapių nuorodų sąrašus įtraukė daugelis universitetų, kolegijų, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, kelios valstybinės įstaigos, studentų organizacijos ir atstovybės, Lietuvos inovacijų centras, informaciniai naujienų ir žiniasklaidos portalai. ELIBRARY.LT vardas įtrauktas į žymiausių Lietuvos ir užsienio paieškų sistemas – Google (.com, .lt, .pl, .ru, .co.uk), Search.delfi, Yahoo, MSN, Mywebsearch. Nuoroda įtraukta ir į olandų, švedų, danų nuorodų sistemas.

Itin gausus lankytojų skaičius byloja, jog savo uždavinius įgyvendiname sėkmingai. Tinklapyje įdiegta lankytojų apsakitos sistema, leidžia sužinoti daugiau apie Mokslinės elektroninės bibliotekos skaitytojus.

Didžioji dalis Mokslinės elektroninės bibliotekos skaitytojų – Europos žemyno gyventojai. Kita vertus, beveik 5 proc. skaitytojų gyvena Šiaurės Amerikoje. Pasitaiko lankytojų iš Azijos, Australijos bei Okeanijos (Indonezija ir kt. šalys). Manoma, kad pagrindinis bibliotekos užsienio skaitytojų ratas – tai lietuviai studentai ar doktorantai, studijuojantys svečiose šalyse, bei užsienyje dirbantys Lietuvos piliečiai.

Kalbant apie skaitytojų tautybę, pastebime, jog apie 90 proc. Lietuvos gyventojai. Tačiau verta pažymėti, jog gana daug lankytojų sulaukiama ir iš anglakalbių šalių, Rusijos, Lenkijos. Beveik visų Europos šalių atstovai yra bent kartą užsukę į Mokslinę elektroninę biblioteką. Čia apsilanko ir tokių egzotiškų valstybių gyventojai, kaip Tailandas, Samoa, Tokelau.

Bibliotekos organizatorius nustebino tai, jog sulaukiama vis daugiau skaitytojų iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių. Įtraukus lietuviškąją bibliotekos versiją į bendrą tarptautinės mokslinės elektroninės bibliotekos eLIBRARY.RU resursų sistemą ir pradėjus oficialiai apie tai informuoti svetainės lankytojus, bibliotekoje eLIBRARY.LT pradėjo lankytis su Lietuva sąsajų turintys skaitytojai iš Rusijos (sparčiausiai augantis lankytojų skaičius), Ukrainos, Azerbaidžano bei kitų NVS šalių.

Kaip bebūtų keista, tačiau iš 90 proc. skaitytojų iš Lietuvos, bendras lietuviškai kalbančių skaitytojų skaičius yra tik 68 proc. Net 24 proc. Mokslinėje elektroninėje bibliotekoje eLIBRARY.LT apsilankančių skaitytojų – anglakalbiai. Beveik 7 proc. – kalba rusiškai. Apie 1 proc. – lenkiškai, vokiškai. Galime teigti, jog eLIBRARY.LT skaitytojai kalba net 31 kalba, tarp jų yra japonų, korėjiečių, tailandiečių, turkų, vengrų, danų, norvegų, olandų, čekų, graikų ir kt.

Apžvelgiant skaitytojų lankomumo skaitiklio duomenis, matome, jog Mokslinės elektroninės bibliotekos lankytojų skaičius nuolat auga. Kiekvieną mėnesį pastebimas bent kelių procentų skaitytojų prieaugis. Kita vertus, reikia pastebėti, jog skaitytojai būna neaktyvūs švenčių dienomis, nors po jų skaitytojų gerokai padaugėja.

Atrodo, kad daugiausia skaitytojų Mokslinėje elektroninėje bibliotekoje apsilanko antradieniais ir trečiadieniais (po daugiau nei 17 proc.), o mažiausiai mokslo informacijos poreikis jaučiamas šeštadieniais (tik 9 proc. lankytojų).

Skaitytojai bibliotekoje aktyviai skaito visą dieną nuo 8 valandos ryto iki pat 22 valandos. Nors nemažai apsilankymų sulaukiama ir naktį – apie 1 proc. skaitytojų skaito 1-3 val. nakties Lietuvos laiku.

Pasirodo, norėdami peržiūrėti visą bibliotekoje sukauptą medžiagą bei ieškodami reikalingos informacijos, skaitytojai bibliotekoje praleidžia gana daug laiko. Lankytojų apskaitos sistema rodo, jog didelė dalis skaitytojų bibliotekoje būna net po valandą (apie 19 proc. skaitytojų). Šiek tiek mažesnė dalis skaitytojų čia praleidžia 10 ar 30 minučių.

Lietuviškieji moksliniai elektroniniai resursai

Prieš porą mėnesių Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT pradėjo kurti savą lietuvišką mokslo darbų sistemą. eLIBRARY.LT tinklapyje jau talpinami Lietuvos mokslininkų straipsniai bei publikacijos. Biblioteka bendradarbiauja su Lietuvos universitetais, Lietuvos mokslų akademija.

Viešoji įstaiga “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras” kaip Mokslinės elektroninės bibliotekos kūrimo iniciatorė nuolat ieško kontaktų su potencialiais jos skaitytojais: universitetų dėstytojais ir studentais, viešosiomis bibliotekomis, technologijų parkais bei mokslinėmis organizacijomis. Kita vertus, mokslinių darbų sistemos kūrimas yra nelengvas kelias. Reikalingos techninės pajėgos, laikas ir lėšos, kad bent dalis mokslinių darbų, kurie galėtų būti prieinami ne tik Lietuvos, bet ir užsienio mokslininkams, išvystų pasaulį mūsų bibliotekos resursuose. Daugelis Lietuvos mokslinių darbų neturi elektroninių versijų arba tekstiniai dokumentai neatitinka bibliotekos reikalaujamo formato.

Be to, reikia pabrėžti, kad biblioteka nestovi vietoje – šiuo metu derinamos daugelio Lietuvos mokslinių žurnalų talpinimo sąlygos Mokslinėje elektroninėje bibliotekoje. Užmegzti ypač vertingi kontaktai su leidyklomis, aukštosiomis mokyklomis bei mokslo centrais. O kasdien

didėjantis lankytojų skaičius byloja apie tai, jog pasirinkta projekto plėtros strategija yra teisinga ir naudinga visuomenei.

Šiuo metu aktyviai plečiant lietuvišką mokslo informacijos bazę, visi resursai skirstomi į kelias pagrindines dalis:

- Lietuvos duomenų bazė;
- Lietuvos mokslai;
- Lietuviškos knygos;
- Lietuvos žiniasklaida;
- Rusijos leidiniai.

Lietuvos duomenų bazėje pateikiami svarbiausi Lietuvos bei Europos sąjungos institucijų dokumentai, teisės aktai, programos, ataskaitos, planai. Šioje skiltyje jau yra daugiau nei pusė tūkstančio dokumentų, kurie ypač naudingi studentams bei moksleiviams, rengiantiems savo pirmuosius mokslinius darbus. Lietuvos duomenų bazės struktūra pavaizduota 1 pav.

1 pav. "LIETUVOS DUOMENŲ BAZĖ" STRUKTŪRA

1	Europos Sąjunga	18
2	Lietuvos Respublikos Konstitucija	6
3	Lietuvos Respublikos Prezidentas	10
4	Lietuvos Respublikos Seimas	2
5	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	50
6	Specialiųjų Tyrimų Tarnyba	39
7	LR Valstybės Kontrolė	348
8	Lietuvos bankas	14
9	Lietuvos mokslų akademija	5
10	Informacinės visuomenės plėtra Lietuvoje	46
11	Lietuvos regioninė politika ir vystymasis	10

„Lietuvos mokslų“ skiltis apima plačią kategoriją mokslinių darbų bei publikacijų. Čia talpinami Lietuvos mokslų akademijos leidžiami moksliniai periodiniai leidiniai, Aukštųjų mokyklų leidiniai, mokslinių konkursų darbai bei Lietuvos Respublikos Seimo narių moksliniai darbai. Šiuo metu yra patalpinta tik nedidelė dalis mokslinių resursų. Artimiausiu metu Lietuvos mokslų akademijos leidinių sąrašą papildys dar septynių mokslinių žurnalų elektroninės versijos. Šiuo metu bibliotekoje galima rasti dviejų universitetų (Vilniaus ir Klaipėdos) leidžiamą žurnalą „Sociologija. Mintis ir veiksmai“ bei Vytauto Didžiojo universiteto leidžiamą „Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos“. Aukštųjų mokyklų leidinių kategorija turėtų būti papildyta dar bent keletu žymių geriausių Lietuvos universitetų leidžiamų leidinių.

Tuo pačiu metu planuojame patalpinti bibliotekoje Lietuvos Respublikos Seimo narių publikacijas ir informacinę medžiagą, kurią pateikė LR Seimo kanceliarija. Tikimės, kad jų pateikiama mokslinė informacija bus itin vertinga ir naudinga mūsų skaitytojams.

Skilties „Lietuvos mokslai“ struktūra pateikta 2 pav.

2 pav. „LIETUVOS MOKSLAI“ STRUKTŪRA

1	LR Seimo narių moksliniai darbai	1/
2	Aukštųjų mokyklų leidiniai	22/0
3	Asociacija LINA	5/0
4	Lietuvos mokslų akademija. Geologija	159/0

Mokslinė elektroninė biblioteka pradėjo bendradarbiauti su Lenkijos lietuvių leidykla „Aušra“, kuri pateikė bibliotekai vertingų mokslinių-istorinių knygų pilnatekstes versijas bei kitų leidžiamų knygų ištraukas bei anotacijas. Visa ši medžiaga skaitytojams pateikiama skiltyje *Lietuviškos knygos*. Šiuo metu yra patalpintos trys šios leidyklos knygos.

Be to, šioje skiltyje savo darbus – net 16 išleistų knygų – pristato lietuvių rašytojas Alfonsas Danys. Bibliotekoje pateikiamas šio rašytojo prisistatymas bei visų jo knygų anotacijos ir ištraukos. Netrukus e-bibliotekoje bus patalpinta unikali A.Danio humoreskų rinktinė, kuri nebuvo išleista atskira knyga. Šias humoreskas spausdino lietuviška kultūrinė spauda dar 1990-aisiais. Surinktos humoreskos netrukus bus paverstos elektroniniais dokumentais bei patalpintos lietuviškų knygų skiltyje.

„Lietuviškos knygos“ skilties struktūra pateikta 3 pav.

3 pav. „LIETUVIŠKOS KNYGOS“ STRUKTŪRA

1	Alfonsas Danys	2/0
2	Leidyklos "Aušra" leidiniai	4/0

Bibliotekos *Lietuvos žiniasklaidos* skiltyje skaitytojai gali rasti ir du šimtus LR Seimo leidžiamo žurnalo „Seimo kronika“ numerių. Tai unikalus leidinys, kuriame apžvelgiama Lietuvos nepriklausomybės raida, svarbiausi Lietuvos parlamento vystymosi etapai bei įvykiai. Be to, čia talpinami Lenkijos lietuvių leidžiami laikraščiai „Aušra“ bei „Suvalkietis“ ir Pasaulio lietuvių bendruomenės leidžiamas leidinys „Pasaulio lietuvis“. Ateityje tikimės gauti šių leidinių archyvinių leidimų elektronines versijas, kurios bus patalpintos bibliotekoje.

Tikimės, jog ateityje pavyks glaudžiai bendradarbiauti su svarbiausiais ir didžiausiais Lietuvos dienraščiais, savaitraščiais bei pateikti skaitytojams žiniasklaidos resursų archyvą bei naujausius leidinius.

Skilties „Lietuvos žiniasklaida“ struktūra pateikta 4 pav.

4 pav. „LIETUVOS ŽINIASKLAIDA“ STRUKTŪRA

1	"Aušra" periodiniai leidiniai	11/0
2	Lietuvos Respublikos Seimas	200/0
3	Lietuvos mokslų akademijos leidiniai	1/0

Rusijos leidinių skiltis yra skirta bibliotekos partnerių Rusijoje leidžiamiems leidiniams. Šiuo metu čia patalpintas Nacionalinio komiteto „Rusijos intelektualiniai resursai“ leidinys. Manome, kad artimiausiu metu šį skirsnį bus galima gerokai papildyti naujais leidiniais.

Ateityje tinklapyje eLIBRARY.LT galima bus rasti bei įsigyti knygų, enciklopedijų bei duomenų bazių. Galima bus pateikti užsakymus elektroninėms žurnalų, leidinių, knygų versijoms, įrašytoms į kompaktinius CD/DVD diskus. Planuojamos mokslinių darbų vertimo paslaugos.

Lietuviškoji elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT aktyviai dalyvauja įvairiose mokslinėse-praktinėse konferencijose, kuriose biblioteka pristatoma kaip inovatyvių studijų, e-studijų priemonė, informacinio aprūpinimo problemos sprendimas bei žinių visuomenės institutas.

Per penkis veiklos mėnesius elektroninė biblioteka pristatyta jau penkiose mokslinėse konferencijose. Glaudaus bendradarbiavimo su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis bei kitomis mokslo institucijomis dėka elektroninėje bibliotekoje patalpintos ne tik šių penkių konferencijų, bet ir dar dviejų mokslinių konferencijų, kuriose bibliotekos atstovai nedalyvavo, medžiaga. Ir tai yra beveik 150 mokslinių pranešimų – kai kurie iš jų niekur daugiau neskelbiami.

Mokslinėje elektroninėje bibliotekoje eLIBRARY.LT patalpintus mokslinius darbus ateityje planuojama prijungti prie vieningos Lietuvos akademinių bibliotekų tinklo kuriamos lietuviškųjų mokslo resursų elektroninės sistemos, kurios iniciatorius yra Kauno Technologijos Universitetas. Naudodamiesi šiuo mokslinių darbų tinklu, reikalingą informaciją nemokamai galės rasti visi norintieji ir besidomintieji mokslo sritimi.

Manoma, kad vieninga Lietuvos mokslo darbų sistema bus naudinga Lietuvos aukštųjų mokyklų studentams, siekiantiems įgyti pilnavertį išsimokslinimą, atitinkantį užsienio universitetų reikalavimus. Tai bus naudinga ir mūsų šalies mokslininkams, norintiems sužinoti kolegų pasiekimus užsienyje, o pastarieji turės galimybę stebėti Lietuvos mokslo vystymosi dinamiką ir tendencijas.

Projekto plėtra

Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT visame pasauliniame internetiniame tinkle pasiekama pagal aštuonis tarptautinius vardus.

Sukurta elektroninės bibliotekos angliška versija. Ji yra analogiška, kaip ir lietuviškoji e-biblioteka. Pastebime, jog angliškoje bibliotekos versijoje, kuri pasiekama pagal aštuonis tarptautinius domenus, apsilanko vis daugiau anglakalbių skaitytojų.

Per porą artimiausių mėnesių bus sukurta Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.PL, skirta Lenkijos akademinėi bendruomenei. Bendradarbiaujant su Lenkijos visuomenine organizacija, bus kuriama lenkiška mokslo darbų sistema, kuri bus pasiekama pagal du lenkiškus domenus. Šioje lenkiškų mokslinių darbų sistemoje patalpinti darbai suteiks galimybę plėtoti Lietuvos-Lenkijos intelektualinį potencialą ir sukurti palankią informacinę erdvę šiose šalyse.

Analogiškai lenkiškajai versijai bus kuriama Mokslinė elektroninė biblioteka, skirta Latvijos mokslinei bendruomenei. Pagal du domenus pasiekama biblioteka bus analogiška lietuviškajai ir lenkiškajai bibliotekoms.

Galime pažymėti ir tai, jog ateityje planuojama sukurti elektroninės bibliotekos tinklą visomis Baltijos jūrą juosiančių valstybių kalbomis. Manome, jog toks glaudžių santykių su šių šalių organizacijomis bei mokslo institucijomis užmezgimas ir tarptautinis bendradarbiavimas leis suformuoti unikalią ir itin vertingą Baltijos šalių mokslo informacijos sistemą. Mokslinė elektroninė biblioteka gali tapti efektyvaus tarptautinio bendravimo priemone, leidžiančia užtikrinti vertingos informacijos cirkuliaciją. Manome, kad ši sistema sukurs palankią informacinę aplinką ir naują žinojimo lygį. Mokslinė elektroninė biblioteka padės vystyti Šiaurės ir Rytų Europos mokslo ir švietimo sistemas, sparčiau sukurti informacines visuomenes tose šalyse, kur šis procesas gerokai vėluoja, lyginant su išsivysčiusiomis Europos Sąjungos narėmis.

Šiems tikslams įgyvendinti yra skiriamos didelės investicijos. Lietuvoje veikianti viešoji įstaiga „Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras“ užtikrina būtiną techninį Mokslinės elektroninės bibliotekos kūrimo lygį, naudodama naujausias technologijas ir pritraukdama geriausių informacinės visuomenės plėtros specialistų pajėgas. Kuriamą nacionalinių mokslo resursų sistema pristatoma akademinėi bendruomenei įvairių renginių metu. Be to, skiriamas nemažas dėmesys ir skaitytojų apmokymams bei parengimui dirbti su eLIBRARY mokslinių darbų sistema.

Artimiausiu metu planuojame rengti mokslinių darbų konkursus bei organizuoti informacinės visuomenės vystymąsi analizuojančias konferencijas.

Mokslinės elektroninės bibliotekos partneriai

Nors Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT Lietuvoje veikia tik penkis mėnesius, tačiau ją administruojantis centras jau spėjo užmegzti nemažai vertingų kontaktų ir rasti aktyvių projekto rėmėjų.

Pirmiausia, smagu pažymėti, jog biblioteka labai susidomėjo Lietuvos Respublikos Seimas. Parlamentas ne tik pradėjo naudotis tarptautine moksline elektronine biblioteka, bet ir aktyviai prisideda kuriant nacionalinių mokslo resursų sistemą.

Itin vertingas bendradarbiavimas su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis – universitetais ir kolegijomis. Šių mokslo įstaigų leidžiami moksliniai žurnalai, rengiamos konferencijos, studentų bei dėstytojų moksliniai darbai ir publikacijos – tai neįkainojama Lietuvos mokslo sistemos vertybė, kurią nuo šiol saugo ir Mokslinė elektroninė biblioteka.

Kalbant apie žemiškesnius dalykus, reikia pažymėti, jog interneto ryšio paslaugų kompanijos „Baltnetos komunikacijos“ dėka Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT prieinama skaitytojams 100 mbps greitaveikos linija. Tai pati greičiausia internetinio ryšio linija Lietuvoje. Interneto kanalo greitis 100 mbps yra 200 kartų greitesnis už greitaveikos liniją, kuria iki šiol bibliotekos skaitytojai galejo pasiekti vienintelę mokslinę elektroninę biblioteką Lietuvoje.

Kita vertus, norėdama pateisinti savo kaip tarptautinės Baltijos jūros regiono mokslinės elektroninės bibliotekos vardą, eLIBRARY.LT siekia užmegzti kontaktus su Baltijos šalių bei Skandinavijos bibliotekomis ir visuomeninėmis organizacijomis. Manome, kad elektroninė biblioteka gali ne tik padėti užmegzti glaudesnius santykius su šių šalių organizacijomis, bet ir užtikrinti efektyvų bendravimą su šių šalių kultūrinėmis grupėmis, moksline bendruomene.

Išvados

Žinių ekonomika, kurios mūsų visuomenė taip įnirtingai siekia, turi būti paremta išsimokslinusia ir turinčia įgūdžių bendruomene, kuri galėtų kurti, naudotis ir dalintis žiniomis. Žinių ekonomika gali egzistuoti tik tada, kai jos pagrindinis elementas – žmogus – nuolat mokosi, perima kažkur kitur pasaulyje sukurtas žinias, panaudoja jas, sukuria naują žinojimą ir perduoda jį kitiems.

Informacijos ir komunikacijos technologijų progreso įtakoje formuojasi naujo tipo visuomenės sankloda, vadinama informacijos, žinių ar pomoderniąja visuomene. Šiuo formavimosi laikotarpiu ir trečiajame tūkstantmetyje bibliotekoms tenka priimti tiek lokalius, tiek globalius iššūkius, tarp kurių vienas svarbiausių - bibliotekos vieta informacinėje visuomenėje. Radikalių visuomenės ir informacijos paslaugų sektoriaus permainų kontekste bibliotekos ieško naujo veiklos modelio, struktūros, įgalinančios patenkinti vartotojų poreikius, išnaudoti technologijas paslaugų kokybei užtikrinti. Ypač svarbu, jog bibliotekos tampa žinių visuomenės demokratiškumo, informacijos ir žinių gavimo bei sklaidimo, laisvės ir prieinamumo garantais.

Investicija į bibliotekas ir elektroninių bibliotekų kūrimą yra pelningiausia bei geriausia investicija į ateitį, kurią gali padaryti šiandienos politikai. Juk tik išore ir vidumi pasikeitusios bibliotekos gali tapti tikru tramplinu į naujo žinojimo visuomenę, branginančią ir vertinančią žinias, kurios suteikia galimybę jas paversti geresne gyvenimo kokybe.

Mokslinė elektroninė biblioteka eLIBRARY.LT kviečia bendradarbiauti įvairias organizacijas, leidžiančias mokslinius leidinius ir norinčias patalpinti, reklamuoti ar sėkmingai išplatinti turimus resursus tarptautiniame bibliotekų tinkle.

Be to, viešoji įstaiga “Baltijos visuomeninis informacinių technologijų ir švietimo centras” skatina projekte dalyvauti įvairias Lietuvos organizacijas, privataus kapitalo bendroves, įmones ir įstaigas, galinčias paremti viešųjų ir universitetinių bibliotekų prisijungimą prie mokamų resursų.

Visuomeniniais pagrindais įgyvendinamas Mokslinės elektroninės bibliotekos eLIBRARY.LT projektas siekia tapti patikimu partneriu kuriant žinių visuomenę bei sutelkiant Lietuvos mokslinį potencialą. Suteikdami platesnes galimybes Lietuvos jaunimui susipažinti su pasaulio moksliniais pasiekimais bei pristatyti pasaulio akademinę bendruomenę savo darbus, skatiname visuomenę tobulėti ir kurti palankesnę šalies ateitį.

2005 m. Gegužė

Kemer, Turkija